

Nr 807

Av herr Larsson i Hedenäset, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 182, med förslag till skolstyrelselag m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 182 framlägges förslag till ny skolstyrelselag och reformering av skolväsendets lokala och regionala ledning. I stort sett synes förslagen i propositionen vara väl avvägda. En viss komplettering i fråga om den regionala ledningen torde dock vara erforderlig för Norrbottens läns vidkommande.

I propositionen föreslås, att skolans regionala ledning skall flyttas från domkapiteln och i fortsättningen handhavas av länskolnämnder, samman-satta av fem lekmän, varav en med juridisk utbildning, samt två pedagogiskt utbildade fackmän. Av pedagogerna skall skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning utse vardera en, och av lekmanrepresentanterna skall länsstyrelsen förordna den juridiskt utbildade ledamoten, medan landstinget skall utse de fyra övriga, varav två bör vara personer med kännedom om landsbygdens skolväsen. I fråga om lekmanrepresentationen anför departementschefen bl. a. följande:

Innan jag går in på de olika detaljspörsmålen i skolstyrelseutredningens mellaninstansförslag, vill jag emellertid framhålla, att utredningens analys av den för dess arbete grundläggande frågan, om mellaninstanser erfordras, och dess sammanställning av uppgifter för nya mellaninstanser på ett enligt min mening ovedersägligt sätt klarlagt, dels att den nya skolans uppbyggnad och yrkesskoleväsendets utveckling icke kan tänkas ske tillfredsställande utan stöd av regionala organ, dels ock att dessa organ för att kunna fylla sitt ändamål bör konstrueras med stark tonvikt på lekmanainflytandet och på ledamöternas lokala förankring och förtrogethet med det kommunala arbetet.

Med utgångspunkt från detta uttalande måste det framhållas, att det i ett län, som ompänner ett vidsträckt område, kan befaras uppstå svårigheter att med det föreslagna antalet ledamöter ernå den önskvärda lokala förankringen i länskolnämnderna. I all synnerhet måste detta bli fallet i Norrbottens län, som ompänner en fjärdedel av landets areal. Redan av denna anledning kan det ifrågasättas om ej antalet lekmanrepresentanter borde utökas för detta läns vidkommande.

Dessutom må beaktas, att Norrbottens län har åtskilliga särpräglade problem även på skolans område. Glesbebyggelsen i stora delar av länet påkallar sålunda en särskild uppmärksamhet. Det otillräckliga försörj-

ningsunderlaget i åtskilliga kommuner och därmed begränsade kommunala resurser bidrager även till att accentuera länets särprägel. Vad som dock framför allt måste uppmärksammas är den omständigheten, att inom länet finns tvenne språkliga minoriteter.

I gränstrakterna mot Finland är finskan det dominerande talspråket. Otvivelaktigt ställer detta förhållande särpräglade krav på skolorganisationen i dessa bygder. Den ifrågavarande språkliga minoriteten torde omfatta 30 000—40 000 personer. Konstateras skall, att det här varit möjligt att undvika sådana förödande språkstrider, som uppstått i åtskilliga andra länder. Det goda förhållande, som här råder mellan bygd och skola, bör vidmakthållas och om möjligt ytterligare förbättras. Det framstår därför som önskvärt och ändamålsenligt, att den finskspråkiga bygden i Norrbottens län tillförsäkras lekmannarepresentation i läns skolnämnden. Häremot kan måhända anföras, att kontakten mellan bygd och skola på det regionala planet hittills uppehållits företrädesvis genom folkskolinpektörerna. Förbehållslöst skall erkännas, att dessa i Tornedalen fyllt denna uppgift på ett erkännansvärt sätt. Beaktas måste dock, att möjligheterna till denna kontakt försämras med den centralisering av folkskolinpektörerna till residensstaden som föreslås. Med ett avstånd av 150 till 500 km mellan bygden och vederbörande folkskolinpektörs bostad och expedition är det uppenbart, att möjligheterna till den önskvärda intima kontakten är alltför begränsade. På samma gång som det sålunda framstår som välmotiverat, att de finsktalande bygderna i Norrbotten får en lekmannarepresentant i läns skolnämnden, är det uppenbart, att ett tillgodoseende härav inom ramen av det antal som i propositionen föreslås ej kan ske utan åsidosättande av andra berättigade bygdeintressen. Det framstår därför som lämpligt, att denna lekmannarepresentation för de finsktalande bygderna möjliggöres genom en utökning till fem av det antal representanter i läns skolnämnden, som Norrbottens läns landsting skall välja.

I Norrbottens fjällbygder och inland lever samerna med lapska som talspråk. Utöver sin särprägel som språklig minoritet har de även i livsföring och kultur betydande särdrag, till vilka hänsyn måste tagas. I den hittillsvarande skolorganisationen har detta tagit sig uttryck i att nomadskolväsendet givits en viss särställning. I den föreliggande propositionen förutsättes samernas skolproblem bli föremål för en särskild utredning. Det är följaktligen ännu ej avgjort huruvida och i vilken utsträckning denna befolkningsgrupps skolfrågor kommer att handläggas av de nya läns skolnämnderna. Det torde dock vara uppenbart att samerna även kommer att ha intresse att bevaka i fråga om den obligatoriska skolans uppbyggnad och organisation, detta icke minst i fråga om den nya skolans högstadium.

Även om det sålunda ej är klarlagt hur samernas skolfrågor i fortsättningen skall handläggas och även om det rör sig om en proportionellt liten grupp av befolkningen i Norrbottens län, synes det dock motiverat att ifrågavarande grupp får en representant i länskolnämnden i Norrbottens län. Det kan visserligen anföras, att samerna i så fall borde ha sådan lekmanrepresentation ej blott i nämnda län utan även i Västerbottens och Jämtlands län. Emellertid är den största delen av landets samebefolkning bosatt i Norrbottens län. Det synes därför lämpligt att samebefolkningen i detta län nu tillförsäkras representation i länskolnämnden. Sådan representation kan sedan medges samerna även i andra län, i den mån erfarenheterna talar för en sådan utveckling.

I fråga om en eventuell samerepresentation i länskolnämnden i Norrbottens län synes det mindre ändamålsenligt, om denna grundas på val av länets landsting. Samernas inflytande i nämnda avseende är så obetydligt att denna utväg framstår som mindre lämplig. Det framstår som vida bättre, om representanten för samerna utses på administrativ väg. Lämpligast synes vara, att länsstyrelsen, som i olika närings- och kulturella frågor står i kontinuerlig kontakt med samerna och deras organisationer, utser representanten efter samråd med nämnda organisationer.

Av den föreliggande propositionen framgår, att det bedömts önskvärt, att antalet ledamöter i de olika länskolnämnderna ej skulle bli högre än sju. Med all respekt för dessa synpunkter vill det dock synas som om de särskilda förhållandena i Norrbottens län, vilka här ovan antytts, vore av den karaktären, att det måste anses motiverat med undantagsbestämmelser i fråga om antalet ledamöter i detta läns länskolnämnd. Det synes lämpligt, att antalet ledamöter i länskolnämnden i Norrbottens län på de grunder, som ovan angivits, utökas till nio.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 182 i fråga om skolväsendets regionala ledning måtte uttala, att antalet ledamöter i länskolnämnden i Norrbottens län må utgöra nio, varav *dels* en lekmanrepresentation från länets nordöstra finskspråkiga del, vilken utses av landstinget, *dels ock* en representant för samebefolkningen i länet, vilken förordnas av länsstyrelsen på i motionen angivet sätt.

Stockholm den 30 oktober 1956

Harald Larsson
i Hedenäset
